

LATVIJAS SABIEDRISKO ELEKTRONISKO
PLAŠSAZINĀS LĪDZEKĻU OMBUDA
ANDAS RÓŽUKALNES
ZIŅOJUMS
PĀR 2023. GADU

ATZINUMI

27 ATZINUMI,
PĀRKĀPUMI ĀTZĪTI
15 GADĪJUMOS (KOPUMĀ
KONSTATĒTI 23 DAŽĀDI
PROFESIONĀLĀS ĒTIKAS
PĀRKĀPUMI)

MEDIJPRATĪBA

9 VIESLEKCIJAS,
VIZĪTES, MEĪSTARĶLASES,
KURĀS PIEDALĪJUŠIES
320 CILVĒKI

DALĪBA VAIRĀK NEKĀ
10 KONFERENCĒS,
DISKUSIJĀS

24 PUBLIKĀCIJAS
PAR ŽURNĀLISTIKAS ĒTIKAS
JAUTĀJUMIEM

PĒTĪJUMI, VIZĪTES, PUBLICITĀTE

3 PĒTĪJUMI:
PROFESIONĀLĀS ĒTIKAS
UZTVERE; DISKUSIJU DALĪBNIKU
DAUDZVEIDĪBA; PAŠCENZŪRAS
IEMESLI

3 PIEREDZES APMAIŅAS VIZĪTES

OMBUDA DARBS FIKSĒTS
323 LATVIJAS MEDIJU
PUBLIKĀCIJĀS

DISKUSIJAS, BALVA

IZVEIDOTS
PROFESIONĀLĀS ĒTIKAS
DISKUSIJU FORMĀTS.

IEDIBINĀTA
SABIEDRISKO MEDIJU
PROFESIONĀLĀS ĒTIKAS
BALVA

SATURA RĀDĪTĀJS

KOPSAVILKUMS	4
1. OMBUDA MĒRĶI, UZDEVUMI, DARBĪBAS VIRZIENI	5
2. IESNIEGUMI SABIEDRISKO MEDIJU OMBUDAM	9
3. SADARBĪBA AR SABIEDRISKO MEDIJU DARBINIEKIEM	14
4. MEDIJPRATĪBAS VEICINĀŠANA, SAIKNES AR SABIEDRĪBU VEIDOŠANA	19
5. OMBUDA PUBLICITĀTE MEDIJOS	21
6. OMBUDA INTERNETA MĀJASLAPAS UN SOCIĀLO MEDIJU PROFILU STATISTIKA	23
7. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI	29
PIELIKUMS	32

KOPSAVILKUMS

Ziņojums veidots saskaņā ar Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (SEPLPL) V daļā definētajām sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu ombuda funkcijām.

Ziņojumā ietvertās informācijas periods aptver vienu gadu no 2023. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 31. decembrim.

Ziņojumā izklāstīts Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda darbs, kura funkcijas noteiktas SEPLPL.

2023. gadā regulāri tika izskatīti iesniegumi, vērtējot VSIA «Latvijas Radio» (LR) un VSIA «Latvijas Televīzija» (LTV) sniegto pakalpojumu atbilstību SEPLPL 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem pamatprincipiem, sabiedrisko mediju ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām. Izveidoti un publicēti 27 ombuda atzinumi, 15 gadījumos atzīstot redakcionālo vadlīniju pārkāpumus (kopā konstatēti 23 dažādi pārkāpumi). Pastāvīgi notikusi komunikācija ar iesniedzējiem: pa tālruni, izmantojot e-pastu, dažos gadījumos arī klātienē.

Lai veicinātu sabiedrības medijpratību un uzturētu personisku saikni ar sabiedrību, notikušas 9 reģionālās vizītes un mediju ētikas meistarklases bibliotēkās un skolās (Siguldā, Talsos, Cēsīs, Ventspilī, Rīgā, Mārupē, Viļņas Universitātē, Latvijas Universitātē). Kopumā šajos klātienēs pasākumos piedalījušies ap 320 cilvēki.

Ombuds regulāri piedalās publiskās diskusijās, konferencēs, sniedz informāciju medijiem – Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds LETA mediju monitoringā pārskata periodā ir fiksēts 323 publikācijās. Informācija par ombuda darbu, lēmumu skaidrojumi, izglītojoši fakti par profesionālo ētiku tiek publicēti arī sociālo mediju platformās – 2023. gadā Facebook un Instagram kopā sasniegti vairāk nekā 570 sekotāji (2100 apmeklējumi).

Lai izzinātu sabiedrības attieksmi pret sabiedrisko mediju darbu un skaidrotu sabiedrisko mediju satura veidošanas problēmas, 2023. gadā veikti trīs pētījumi. To dati prezentēti konferencē, kas notika 2023. gada 22. septembrī, tie tiek pastāvīgi izmantoti atzinumu veidošanā, publiskas uzstāšanās reizēs un publikācijās. 2023. gadā sagatavotas un publicētas 24 izglītojošas publikācijas par mediju un žurnālistikas ētikas jautājumiem (daļai rakstu līdzautore ir Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda vecākā eksperte Sandra Sprudzāne), četrās publikācijās skaidroti īpaši sarežģīti ombuda atzinumi.

Risinot ar profesionālo ētiku saistītus sabiedrisko mediju problēmjautājumus, ombuds regulāri konsultējas, sniedz informāciju un diskutē ar sabiedrisko mediju darbiniekiem. 2023. gadā ieviesti divi ombuda darba jauninājumi: izveidots profesionālās ētikas diskusiju formāts ar sabiedrisko mediju darbiniekiem un iedibināta ombuda sabiedrisko mediju profesionālās ētikas balvas pasniegšanas tradīcija.

2023. gadā ir bijis viens gadījums, kurā ombuds ir darbojies kā samierinātājs Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes (SEPLP) un sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa strīdā par sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa programmu un pakalpojumu atbilstību tā ētikas kodeksam un redakcionālajām vadlīnijām – tika gatavots ombuda viedoklis par pareizticīgo dievkalpojumu translāciju LTV ēterā.

1. OMBUDA MĒRKI, UZDEVUMI, DARBĪBAS VIRZIĒNI

Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda (turpmāk arī – sabiedrisko mediju ombuds, ombuds, sabiedrisko mediju tiesībsardze) darbības otro gadu raksturo vairāki būtiski mediju vides un ar sabiedrisko mediju reformu saistīti notikumi un sociālie procesi, kas ietekmēja auditorijas un sabiedrisko mediju mijiedarbību. Pirmkārt, turpinājās Krievijas izraisītais karš Ukrainā, kas noteica sabiedrisko mediju saturu un tā uztveri sabiedrībā. Otrkārt, Latvijas Nacionālās drošības koncepcijā ietvertais nosacījums, ka no 2026. gada 1. janvāra pārtraucama sabiedrisko mediju satura nodrošināšana krievu valodā, izraisīja diskusijas sabiedrībā, ietekmēja sabiedrības attieksmi pret sabiedrisko mediju saturu un lika pārvērtēt tā kvalitāti. Treškārt, sabiedriskie mediji attīstīja savu saturu, piedāvāja jaunus formātus. Darba procesā bija gan kļūdas, gan tehniskas problēmas, kas raisīja diskusijas par sabiedrisko mediju darbu un veicināja ombudam adresēto iesniegumu skaita pieaugumu. Vienlaikus pakāpeniski tika virzīta sabiedrisko mediju reforma, kas arī bija viens no faktoriem, kas nodrošināja pastāvīgu sabiedrisko mediju darba atrašanos sabiedrības un politiskajā dienas kārtībā. Paralēli Latvijas sabiedrības mediju lietojumā turpināja samazināties lineārā satura īpatsvars, palielinoties satura pēc pieprasījuma un starptautisko satura piegādātāju pakalpojumu patēriņa īpatsvaram.

2023. gadā ombuda darba galvenie mērķi bija palielināt sabiedrības informētību par sabiedrisko mediju lomu un par to profesionālo ētiku, paplašināt sadarbību ar sabiedrisko mediju organizācijām, uzlabot sava darba kvalitāti un daudzveidību, veicināt ombuda institūcijas atpazīstamību, izcelt no profesionālās ētikas viedokļa izcilus sasniegumus VSIA «Latvijas Radio» (turpmāk arī – Latvijas Radio, LR), VSIA «Latvijas Televīzija» (turpmāk arī – Latvijas Televīzija, LTV) un vienotās Latvijas sabiedrisko mediju interneta platformas LSM.lv (turpmāk arī – LSM.lv) saturā.

Otrajā ombuda institūcijas darbības gadā pieauga saņemto iesniegumu, jautājumu un viedokļu skaits par sabiedrisko mediju saturu, tika izveidots sabiedrisko mediju darbiniekiem paredzēts profesionālās ētikas diskusiju formāts, regulāri sniegtas konsultācijas sabiedrisko mediju darbiniekiem, kā arī pildītas citas SEPLPL paredzētās ombuda funkcijas, ieviešot vairākus jaunieviešanas. Detalizēts to apraksts atrodams ziņojuma 2. nodaļā.

Visu daudzveidīgo un uz dažādām mērķa auditorijām vērsto ombuda funkciju izpilde nozīmē gan ideju veidošanu, gan pasākumu iecerēšanu, dalību organizēšanā, kvalitātes nodrošināšanā un kontrolē, kā arī komunikācijā. Piemēram, ombuda pētījumu veidošana nozīmē gan pētījuma problēmas definēšanu, metodes izvēli, ja nepieciešams, cenu aptaujas dokumentu gatavošanu un pretendenta izvēli, sadarbību ar izpildītājiem, līguma izveidi un sekošanu pētījuma gaitai, kā arī citus uzdevumus. Līdzīgi, daudzveidīga iesaiste, sākot no ideju izstrādes un beidzot ar to izpildi, izveidošanu un pasniegšanu, bija nepieciešama iedibinot ombuda sabiedrisko mediju ētikas balvu, izglītojošo rakstu tēmu definēšanā, informācijas vākšanā, publikāciju gatavošanā un komunikācijā. Lielu daļu ombuda laika aizņem vieslekciju un Latvijas un ārvalstu vizīšu plānošana, saskaņošana, komunikācija pirms un pēc pasākuma, uzstāšanos satura veidošana un tā pārveide atkarībā no mērķa auditorijas.

1.1. PRAKTISKI JAUTĀJUMI

Ombuda birojs atrodas SEPLP telpās Rīgā, Meistaru ielā 10. Ombuda darba atbalstam piesaistīti šādi SEPLP darbinieki: biroja vadītāja, juriste, interneta mājaslapas administratore, vecākā eksperte (0,5 darba slodze). Paredzētas un notiek regulāras sanāksmes ar SEPLP locekļiem, nepieciešamības gadījumā pieejamas konsultācijas ar juridiskā un administratīvā nodrošinājuma departamenta vadītāju. Kopš 2023. gada septembra ombuda darba sabiedrības medijpratības veicināšanā atbalstam tika noslēgts uzņēmuma līgums ar vēl vienu vecāko ekspertu, kas veidoja izglītojošā materiāla pamatu 12 publikācijām par mediju un žurnālistikas ētiku. Ombudam ir pieejamas sanāksmju un diskusiju telpas, funkciju daudzveidībai atbilstošs budžets viena mediju pētījuma veikšanai gadā, konferences rīkošanai un profesionālās ētikas balvas izgatavošanai, komandējumiem Latvijā un ārpus Latvijas, informatīvo un prezentmateriālu iegādei izglītojošu pasākumu un vizīšu vajadzībām.

Informācija par ombuda darbu, izglītojoši materiāli un publikācijas, konferences materiāli un pētījumi pieejami šādos avotos:

- ombuda sadaļā SEPLP mājas lapā, ietverot jaunumus, kontaktus un citu noderīgu informāciju, kas būtiska tiem sabiedrības pārstāvjiem, kuri vēlas vērsties pie ombuda;
- SEPLP mājas lapas sadaļā, kur elektroniski aizpildāms iesniegums ombudam un pieejami ar iesniegumu iesniegšanas un izskatīšanas kārtību saistīti dokumenti;
- ombuda darba plānā 2023. gadam;
- ombuda sociālo mediju profilos sociālo mediju platformās Facebook un Instagram;
- kārtībā, kā ombuda atzinumi tiek publicēti sabiedrisko mediju mājaslapās.

Sabiedrisko mediju ombuda funkcijas definētas SEPLPL 19. pantā, kas paredz, ka ombuds pēc savas iniciatīvas vai uz personu iesniegumu pamata sniedz atzinumus, darbojas kā samierinātājs SEPLP un sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa strīdos par sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa programmu un pakalpojumu atbilstību tā ētikas kodeksam un redakcionālajām vadlīnijām, veicina sabiedrības medijpratību un uztur personisku saikni ar sabiedrību; pēc sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu lūguma sniedz konsultācijas jautājumos, kas saistīti ar to ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām; ne retāk kā reizi gadā publicē ziņojumu par savu darbu.

Ombuda ikdienas darba pamatā ir iesniegumu izskatīšana, atzinumu veidošana, sabiedrisko mediju satura vērtēšana, sadarbība ar to valdes locekļiem, galvenajām redaktorēm un citiem saturā iesaistītajiem profesionāļiem, medijpratības pasākumu veidošana, atbildes uz žurnālistu jautājumiem, līdzdalība diskusijās un konferencēs, saiknes uzturēšana ar sabiedrību – vizītēs reģionu bibliotēkās un mācību iestādēs, izglītojošās un skaidrojošās publikācijās.

Papildu atzinumiem 2023. gadā sagatavoti arī šādi dokumenti:

1. Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda Andas Rožukalnes ziņojums par 2022./2023. gadu (01.03.2023. Nr.6/6-3)
2. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sabiedriskā pasūtījuma 2022. gada plāna izpildes izvērtējuma ziņojums (20.06.2023. Nr.14/6-3)

1.2. SARAKSTE

Būtisku ombuda darbu veido sarakste ar sabiedrības pārstāvjiem, sabiedrisko mediju darbiniekiem, iesniedzējiem. 2023. gadā saņemtas 63 privātpersonu vēstules, privātpersonām nosūtītas 42 reģistrētas vēstules, bet daudzkārt atbildes sniegtas e-pasta sarakstes formā, pa tālruni, šo saraksti atsevišķi neregistrējot (vidēji 2–4 reizes nedēļā). Pildot darba pienākumus, LTV un LR nosūtītas 54 vēstules, no sabiedrisko mediju organizācijām saņemtas 42 vēstules. Ikdienas jautājumi, sadarbojoties ar sabiedrisko mediju organizācijām, tiek risināti 2–5 reizes nedēļā pa tālruni, e-pastos vai klātienēs sarunās, tās netiek reģistrētas.

1. TABULA. SABIEDRISKO MEDIJU OMBUDA OFICIĀLĀS SARAKSTES STATISTIKA PAR 2023. GADU.

Privātpersonas	Valsts pārvalde	LTV un LR (no sarakstes ar iestādēm kopskaita)
Saņemts – 63	Saņemts – 42	Saņemts no LTV – 22 Saņemts no LR – 10
Nosūtīts – 42	Nosūtīts – 54	Nosūtīts LTV – 30 Nosūtīts LR – 17

1.3. PĒTĪJUMI, VIZĪTES

Lai noskaidrotu sabiedrības attieksmi pret sabiedrisko mediju darbu, ombudam ir iespēja veikt vienu pētījumu gadā, izvēloties ārpakalpojuma sniedzēju. Paralēli tiek veikti satura pētījumi, kuros izmantoti ombuda resursi. Regulāri tiek veidoti akadēmiskās un profesionālās literatūras pētījumi, kā arī analizēti starptautisko profesionālo organizāciju profesionālās ētikas piemēri, lai secinājumus un zināšanas izmantotu ombuda darbā.

No 2023. gadā veiktajiem pētījumiem jāizceļ trīs:

- 1) Piesaistot ārpakalpojuma veicēju pētījumu uzņēmumu “Latvijas Fakti”, veikts sabiedrisko mediju mērķa auditoriju pētījums. 2023. gadā, izmantojot mazo fokusa grupu diskusiju metodi, tika veikts pētījums par to, kā sabiedrības pārstāvji galvaspilsētā un visos Latvijas reģionos uztver Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju vērtības, kā vērtē ombuda atzinumus, ko domā par ombuda institūciju un profesionālās ētikas pārkāpumu konsekvencēm. Pētījuma secinājumi tiek izmantoti ombuda darbā, tie tika prezentēti ikgadējā sabiedrisko mediju konferencē 2023. gada 22. septembrī, kurā piedalījās sabiedrisko mediju darbinieki, mediju politikas veidotāji, nevalstiskā sektora pārstāvji. Pētījuma secinājumi tiek izmantoti gan sabiedriskā pasūtījuma kvalitātes vērtējumā, gan informējot sabiedrisko mediju darbiniekus par to, kā auditorija uztver profesionālo ētiku, kā vērtē sabiedrisko mediju darbu un ombuda iespējas to uzlabot.
- 1) LTV un LR diskusiju formātu dalībnieku daudzveidības pētījums, pārbaudot, vai mainījusies situācija kopš 2022. gada pētījuma, kad tika konstatēta liela dalībnieku daudzveidības disproporcija. 2023. gada pētījuma dati un secinājumi bija līdzīgi, par tiem sagatavota publikācija LSM.lv.
- 1) Izmantojot daļēji strukturēto interviju metodi, tika veikts pētījums par pašcenzūru sabiedrisko mediju darbā. Galvenie secinājumi un cēloņi ir ietverti populārzinātniskā publikācijā, akadēmiskā publikācija tiek gatavota.

Pētījumu secinājumi tiek izmantoti visu ombuda funkciju pilnvērtīgai veikšanai.

Attīstot savas kā mediju ombuda profesionālās kompetences 2023. gadā turpinājās pieredzes apmaiņa ar citu valstu ombudiem un citām sabiedrisko mediju ētikas un pašregulācijas organizācijām vai kolēģiem. Pavasarī notika divas vizītes – Zviedrijā un Dānijā, rudenī notika vizīte Islandes sabiedriskajā medijā RUV. Šajās vizītēs notika diskusijas par pašregulācijas sistēmas priekšrocībām un trūkumiem katrā valstī, mūsdienīgām sabiedrisko mediju pašregulācijas formām, auditorijas iesaisti un galvenajiem ētikas pārkāpumiem. Uz konsultāciju par sabiedrisko mediju ombuda darba regulējumu un ikdienas praksi uzaicināja Melnkalnes Kultūras ministrijas mediju politikas nodaļas darbinieki, kas viesojās LR Kultūras ministrijā.

2. IESNIEGUMI SABIEDRISKO MEDIJU OMBUDAM

Lai izvērtētu sabiedrības pārstāvju viedokļus par sabiedrisko mediju darbu un veicinātu to darbības atbildīgumu, viens no galvenajiem ombuda pienākumiem ir iesniegumu izskatīšana. Ja, saņemot informāciju vai iesniegumu, konstatēts, ka tā saturs attiecas uz profesionālās ētikas iespējamu pārkāpumu un tajā minētais būtu padziļināti jāizvērtē, tiek uzsākta jautājuma izpēte un gatavots ombuda atzinums. Citos gadījumos tiek sagatavota personiska atbildes vēstule. Ja tas nepieciešams atbildes vai atzinuma sagatavošanai un sabiedrisko mediju satura izvērtēšanai, iesniedzējiem atsevišķos gadījumos tiek lūgta papildu informācija.

Visu atzinumu sagatavošanas procesā notiek saziņa (mutiski un rakstiski) ar konkrētā medija galveno redaktori, autoriem, citiem satura veidošanā iesaistītajiem sabiedrisko mediju profesionāļiem. Daudzkārt notiek saziņa ar iesniedzēju, lai precizētu tā viedokli vai uzskatus par iespējamo profesionālās ētikas pārkāpumu, noskaidrotu, ko no minētā satura iesniedzēja ieskatā būtu jāizvērtē. Visu iesniegumu vai saņemto vēstuļu atbilžu sagatavošanas laikā tiek padziļināti analizēti iesniegumā norādītais sabiedrisko mediju saturs un nereti arī pārējais konkrētajam jautājumam veltītais saturs, pēc nepieciešamības iepazīstoties ar citu mediju saturu par konkrēto jautājumu, ar akadēmiskiem pētījumiem, kas ar to saistīti, un citu informāciju, kas palīdz novērtēt iespējamo profesionālās ētikas dilemmu vai pārkāpumu plašākā kontekstā. Sarežģītos gadījumos ombuda atzinuma veidošanas laikā notiek konsultācijas ar speciālistiem par mediju darbu, tiesību jautājumiem, sabiedrības veselību vai citiem, ar iesniegumiem saistītiem, jautājumiem.

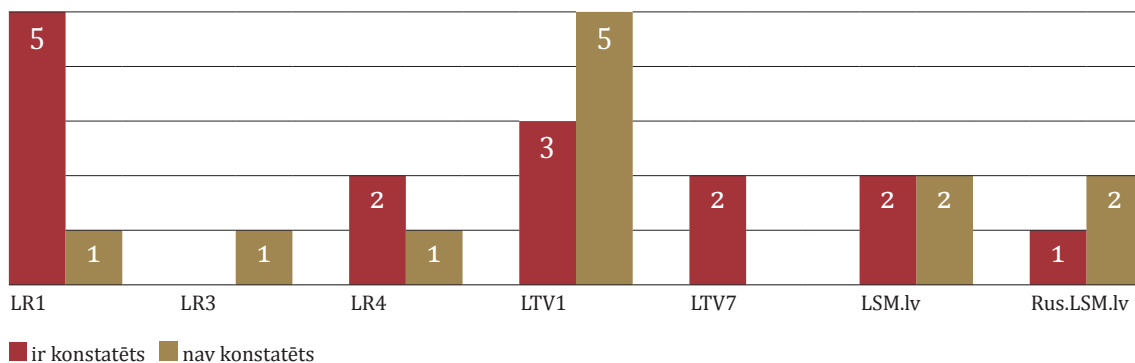
2023. gadā iesniegumos ombudam minēti šādi jautājumi, profesionālās kvalitātes problēmas un ētikas pārkāpumi:

- 13 gadījumos iesniedzēji norādījuši uz precizitātes un objektivitātes problēmām, no konteksta izrautu, tāpēc maldinošu informāciju, nepatiesu un tendenciozu informāciju, naida kurināšanu;
- 5 gadījumos norādīts uz viedokļu daudzveidības problēmām; raidījuma dalībnieka vārda brīvības izpausmēm;
- 4 gadījumos iesniedzēju uzmanības centrā bija aizdomas par žurnālista neprofesionalitāti, žurnālista izmantotajiem avotiem, darbinieku uzvedību un iespējamu kaitējumu pārstāvētā medija reputācijai.
- 2 gadījumos norādīts uz kādas sabiedrības grupas stereotipizācijas risku;
- 1 gadījumā norādīts uz informācijas avota izteikumu neatbilstību, 1 – pārraidītā satura neatbilstību likumam un 1 – uz nepietiekamu atbildīgumu.

No 2023. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 31. decembrim izskatīti kopumā 27 iesniegumi, papildus LSM.lv publicēti četri skaidrojumi par īpaši sarežģītiem un sabiedrības iesaisti izraisījušiem ombuda atzinumiem, skaidrojot profesionālās ētikas izvērtēšanas gaitu, izmantoto informāciju un argumentus. Izvērtējot iesniegumus, 15 gadījumos atzīti profesionālās ētikas pārkāpumi, 12 gadījumos tie nav atzīti (1. grafiks).

Kopā par LR saņemti 10 iesniegumi, pārkāpumi konstatēti 7 gadījumos. Par LTV arī saņemti 10 iesniegumi un konstatēti 7 pārkāpumi. Par LSM.lv (ieskaitot RUS.LSM.lv) saņemti 7 iesniegumi (nav pieskaitīti iesniegumi, kad iesniedzējs vēršas gan par LR, LTV un LSM saturu un LSM iesniegumā nav minēts kā pirmais no medijiem), konstatēti 3 profesionālās ētikas pārkāpumi.

1. GRAFIKS. IESNIEGUMU OMBUDAM SKAITS, ATKARĪBĀ NO MEDIJA VAI PLATFORMAS.

2023. gadā pieauga iesniedzēju vērtētā satura daudzveidība. Analizējot mediju žanrus un formātus, par kuriem saņemti iesniegumi (2. grafiks), konstatēts, ka 11 gadījumos iesniedzēji sūdzējušies par ziņām (6 gadījumos pārkāpums atzīts), 5 gadījumos pārmetumi bijuši adresēti interviju raidījumiem (3 gadījumos pārkāpums atzīts), 4 gadījumos iesniedzēji pievērsuši uzmanību pētnieciskās vai analītiskās žurnālistikas saturam (3 gadījumos pārkāpums atzīts). Divas sūdzības saņemtas par izklaidējošu saturu (pārkāpumi nav atzīti), vienu reizi sūdzība attiecās uz viedokļa žanru (nav atzīts pārkāpums), dzīvesstila/praktisko padomu formātu (pārkāpums atzīts), par skatītāju ieteiktās mūzikas raidījumu saņemta viena sūdzība, bet pārkāpums nav konstatēts, divos gadījumos iesniedzēji kā neētisku novērtējuši žurnālistu uzvedību (abos gadījumos konstatēti pārkāpumi)

2. GRAFIKS. IESNIEGUMOS MINĒTO MEDIJA ŽANRU VAI FORMĀTU STRUKTŪRA.

Žanrs/ Medijs	LR	LTV	LSM. lv	Rus. LSM. lv	Atzīts	Nav atzīts	Kopā
Ziņas	2	8	1		6	5	11
Intervija	2	2		1	3	2	5
Pētnieciskā/analītiskā žurnālistika	3			1	3	1	4
Viedokļa žanrs				1		1	1
Izklaides formāts		2				2	2
Dzīves stila/praktiskās informācijas formāts	1				1		1
Skatītāju ieteikto dziesmu raidījums	1					1	1
Cits	1	1			2		2
Kopā					15	12	27

No 27 atzinumiem 15 gadījumos atzīts profesionālās ētikas pārkāpums, kopā konstatēti 23 dažādi Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju vai sabiedrisko mediju rīcības un ētikas kodeksa pārkāpumi (3. grafiks). Visbiežāk saturā nav ievērots objektivitātes princips (7 gadījumi), precizitāte (3 gadījumi), nepietiekami kritiski vērtēts informācijas avots (3 gadījumi) vai nav piedāvāts atbilstošs konteksts (3 gadījumi). Pārējie pārkāpumi konstatēti retāk – divas reizes fiksējot kādas grupas stereotipizāciju un 2 reizes kā problemātisku vērtējot žurnālista uzvedību, vienu reizi konstatējot atbildīguma principa pārkāpumu, tendenciozitāti un dezinformācijas izplatīšanu. Četros gadījumos, kad atzīts pārkāpums, saturu veidojuši neatkarīgie producenti (LR – 1 gadījums; LTV – 3 gadījumi). RUS.LSM.lv viena pārkāpuma gadījumā saturu veidojis ārštata autors. Vienā gadījumā kādas sabiedrības grupas stereotipizācija pieļauta raidījuma pieteikumā sociālās tīklošanās vietnē, vienā gadījumā YouTube publicētais saturs, kas būtībā bija raidījuma fragments, bez pieteikuma un skaidrojuma tika publicēts ar virsrakstu, kurā bija pārāk plašs vispārinājums un kas, lai gan atspoguļoja informācijas avota viedokli un secinājumus, ietvēra nepatiesu informāciju. Tāpēc tika konstatēts atbildīguma principa pārkāpums.

3. GRAFIKS. ATZĪTO PROFESIONĀLĀS ĒTIKAS PĀRKĀPUMU STRUKTŪRA

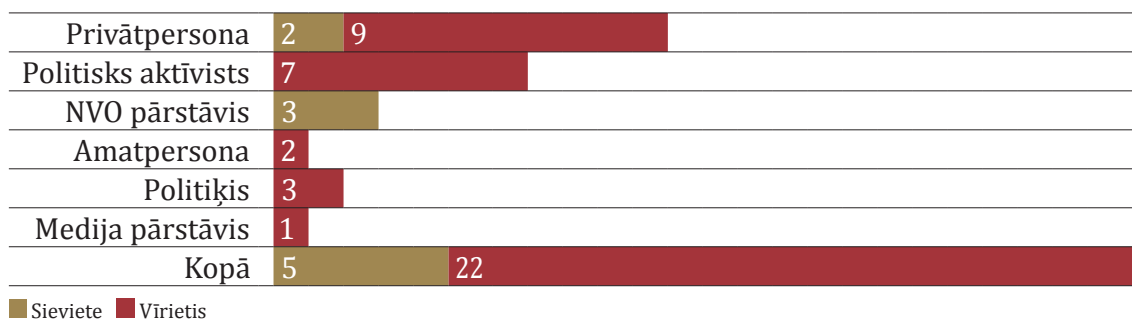
(VIENĀ ATZINUMĀ VAR BŪT KONSTATĒTI VAIRĀKI PĀRKĀPUMI; NORĀDĪTAIS MEDIJS ATSPUGUĻO IESNIEDZĒJA PIRMO MINĒTO, BET SATURS VAR BŪT BIJIS PIEEJAMS ARĪ VAIRĀKĀS PLATFORMĀS)

Ētikas princips/Medijs	LR1	LTV	LSM. lv	Rus. LSM. lv	Kopā
Precizitāte	2	1			3
Dezinformācijas izplatīšana	1				1
Objektivitāte	3	3		1	7
Avota kritisks vērtējums	1	1	1		3
Pietiekams konteksts	1	2			3
Tendenciozitāte	1				1
Stereotipizācija		1 (sociālās tīklošanās platformu saturā)	1		2
Atbildīgums	1 (raidījuma fragmentā YouTube)				1
Žurnālista uzvedības atbilstība redakcionālajām vadlīnijām un ētikas kodeksam	1	1			2

2.1. IESNIEDZĒJA OMBUDAM «PORTRETS»

Līdzīgi kā 2022. gadā, arī 2023. gadā lielākā daļa iesniedzēju ir vīrieši (22), iesniegumus ombudam rakstījušas piecas sievietes. Iesniedzēju vidū ir 11 privātpersonas (2 sievietes, 9 vīrieši), 3 nevalstisko organizāciju pārstāves (visas sievietes), 7 reizes pie ombuda vērsies politisks aktīvists (vīrietis), 2 amatpersonas (vīrieši), 3 politiķi (vīrieši), viens medija pārstāvis (vīrietis).

4. GRAFIKS. IESNIEDZĒJU DZIMUMA UN STATUSA STRUKTŪRA.

Desmit gadījumos iesniedzēji savos iesniegumos minējuši profesionālās ētikas pārkāpumus un konkrētus redakcionālo vadlīniju vai rīcības un ētikas kodeksu punktus, 17 gadījumos tie nav minēti. Privātpersonas lielākoties nav minējušas konkrētus ētikas pārkāpumus, piecos gadījumos privātpersonu iesniegumos minētie pārkāpumi atzīti, 6 – nav atzīti. NVO pārstāvju iesniegumos divas reizes minēti pārkāpumi un minētie pārkāpumi arī konstatēti, vienā gadījumā pārkāpums nav minēts un tas nav atzīts.

No septiņiem politiskā aktīvista iesniegumiem vienā gadījumā minēts pārkāpums, 6 gadījumos tas nav minēts, pārkāpumi iesniegumā apskatītajā saturā atzīti 5 reizes, divas reizes – nav atzīti. Divos gadījumos amatpersonas iesniegušas sūdzību ombudam, minot konkrētus pārkāpumus, abos gadījumos tie arī atzīti. Trīs politiķi iesnieguši iesniegumus, vienu reizi minot pārkāpumu, divas reizes – neminot. No politiķu iesniegumiem atzīts pārkāpums, kas minēts iesniegumā, divi iespējamie pārkāpumi nav atzīti. Vienu iesniegumu iesniedzis komercmedija pārstāvis, pārkāpums atzīts.

Daļa iesniedzēju, kas nav minējuši ētikas pārkāpumus, savus pārmetumus apraksta vispārīgi, daļa savos iesniegumos min nacionālo likumu (LR Satversme, ar mediju darbu saistīti likumi, Krimināllikums u.c.) un starptautisko tiesisko aktu pārkāpumus. Daļa iesniedzēju savos iesniegumos adresē arī sabiedrisko mediju organizācijām (tas redzams pēc adresāta) un citām institūcijām.

5. GRAFIKS. IESNIEDZĒJU STRUKTŪRA.

Dzimums/statuss/	Sieviete	Vīrietis	Ir minēts ētikas pārkāpums	Nav minēts ētikas pārkāpums	Atzīts pārkāpums	Nav atzīts pārkāpums
Privātpersona	2	9	3	8	5	6
Politisks aktīvistis		7	1	6	5	2
NVO pārstāvis	3		2	1	2	1
Amatpersona		2	2		2	
Politīķis		3	1	2	1	2
Medija pārstāvis		1	1		1	
Kopā	5	22	10	17	16	11

2023. gadā saņemts daudz vēstuļu un arī vairāki iesniegumi, kas attiecas nevis uz publicēto saturu, kas varētu būt neatbilstošs redakcionālajām vadlīnijām, bet iesniedzēji bijuši neapmierināti ar to, ka sabiedriskie mediji nav publicējuši saturu, kam, pēc iesniedzēju domām, būtu bijis jābūt publicētam, vai arī iesniedzējs ir norūpējies par saturu, kāds varētu parādīties pēc žurnālista apmeklējuma. Par tādiem iesniegumiem veidoti trīs atzinumi. Tā, piemēram, vienas sabiedriskās organizācijas pārstāves iesniegumā tika izteikta neapmierinātība, ka LSM.lv nav publicējis organizācijas atbalsta vēstuli kādai institūcijai. Šajā gadījumā, respektējot redakcionālo neatkarību, pārkāpums netika atzīts. Kāda privātpersona, analizējot aktuālo LTV ziņu par Covid saslimšanas pieaugumu, izteica datus un pētījumus pamatotu viedokli, ka ziņas saturā nav atspoguļotas «garā Covid» pacientu problēmas, vienlaikus kritizējot ziņas sižetā izmantotos avotus un viņu skatījumu uz Covid pandēmijas attīstību. Šajā gadījumā pārkāpums netika atzīts, jo konkrētā ziņa bija sagatavota atbilstoši tās mērķim, bet LTV ziņu dienestam tika ieteikts sekot dažādiem procesiem sabiedrībā, lai pamanītu, ar kādu jaunu problēmu saistītu sabiedrības grupas veidošanos un pievērstu uzmanību šādu grupu interesēm.

Šajā kontekstā 2023. gada izskatāmo jautājumu vidū bijuši arī divi robežgadījumi, kad pārkāpums atzīts, ja žurnālists nav publicējis pietiekamu kontekstu analītiskā rakstā un nav kritiski izturējies pret informācijas avotu intervijā, pieļaujot situāciju, ka intervijā tiek dotas pamācības, kā neitralizēt žurnālistu profesionālos centienus, noniecinot profesionālas žurnālistikas nozīmi. Šo atzinumu uzmanības centrā bija diskusijas veicināšana par žurnālistu profesionālajām lomām.

3. SADARBĪBA AR SABIEDRISKO MEDIJU DARBINIEKIEM

Sadarbība ar sabiedrisko mediju darbiniekiem notiek pastāvīgi, regulāri sazinoties ar sabiedrisko mediju galvenajām redaktorēm un citiem darbiniekiem par saturu, tā atbilstību redakcionālajām vadlīnijām, iesniegumiem un atzinumiem. Kopā ar LR un LTV galvenajām redaktorēm notiek pastāvīga redakcionālo vadlīniju atbilstības vērtēšana. Piemēram, 2023. gadā LR pilnveidoja sava rīcības un ētikas kodeksa punktus, kas attiecas uz interešu konfliktu kontekstā ar influenceru darbību, par šiem jautājumiem notika arī vairākas diskusijas ar LR darbiniekiem.

Tā kā lielu daļu no ombuda darba veido sadarbība ar sabiedrisko mediju darbiniekiem, 2023. gadā tika izveidots iekšējo profesionālās ētikas diskusiju formāts, kurā notiek profesionālās ētikas jaunāko jautājumu prezentācijas, diskusijas par ombuda atzinumiem un aktuālajām ētikas problēmām. Šajās tikšanās reizēs definētie jautājumi un ieteikumi dod iespēju pilnveidot gan sabiedrisko mediju darbu, gan sabiedrisko mediju ombuda darbu sabiedrisko mediju satura vērtēšanas procesā.

3.1. OMBUDA IETEIKUMU IEVIEŠANA

Vērtējot sabiedrisko mediju satura atbilstību redakcionālajām vadlīnijām ombuda galvenais mērķis ir sniegt ieguldījumu tā profesionālās kvalitātes uzlabošanā. Tāpēc atsevišķos ombuda atzinumos ir iekļauti ieteikumi.

2024. gada sākumā tika saņemta LR un LTV galveno redaktoru sagatavota informācija par ombuda ieteikumu ieviešanu.

Reaģējot uz atzinumiem, Latvijas Radio galvenā redaktore arī ir aicinājusi ombudu tikties ar LR žurnālistiem, lai skaidrotu savus lēmumus, radio saturā konstatētās problēmas un nepieciešamos uzlabojumus. 2023. gadā šāda tikšanās notika ar Ziņu dienesta un Latvijas Radio 4 darbiniekiem.

Pārskats par konkrētiem ombuda ieteikumiem LR, kas pausti 2023. gada atzinumos:

1. LR 4 raidījuma «Atklātā saruna» vadītājam tika ieteikts diskusiju laikā skaidri nodalīt, kad tiek pausti viņas, Latvijas Radio redakcijas un klausītāju viedokļi. Ieteikums ir pārrunāts (tai skaitā, LR4 redakcijas sarunā ar ombudu), un raidījuma vadītāja to cenšas ievērot.
2. LR Ziņu dienestam tika ieteikts veidot diskusiju par Ievas Puķes 9. maija sižetu, lai izvērtētu dažādus tā aspektus un pārrunātu profesionālās procedūras sižetu veidošanai par sarežģītiem un polarizētiem tematiem, kā arī izglītot darbiniekus par dezinformācijas atpazīšanu.

Ziņu dienestā ir notikusi šī materiāla izvērtēšana, tai skaitā, tiekoties ar ombudu. Ziņu plānošanas sapulcēs ZD galvenais redaktors, raidījumu producenti un žurnālisti pārrunā aspektus, kurus nepieciešams ņemt vērā, ja sižeta temats ir vērtējams pretrunīgi. Tāpat ir aktualizēts tā dēvētais «četrus acu princips», kad žurnālistu sagatavotos sižetu savlaicīgi uzrauga raidījumu producenti, nepieciešamības gadījumā veicot izmaiņas sižetos.

Gan žurnālisti, gan ziņu redaktori tiek aicināti konsultēties ar producentiem, galveno redaktoru, Ziņu dienesta vadītāju vai citiem kolēģiem gadījumos, ja rodas šaubas par viena vai otra avota vai materiāla ticamību un atbilstību redakcionālajām vadlīnijām.

Jautājumi par dezinformācijas atpazīšanu tiek aktualizēti regulāri un tiem tiek pievērsta pastiprināta uzmanība, īpaši laikā, kad palielinās mākslīgā intelekta radītā satura izaicinājumi. Žurnālisti tiek aicināti iespēju robežās apmeklēt dažādu organizāciju rīkotos kursus vai apmācības.

3. Saistībā ar sūdzību par neatkarīgo producentu veidoto raidījumu «Ķepa uz sirds» tika ieteikts skaidrot neatkarīgajiem producentiem sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju un LR Rīcības un ētikas kodeksa pamatprincipus. LR galvenā redaktore ir tikusies ar konkrētā raidījuma producenta «Summer Studio» vadītāju un pārrunājusi gan konkrētā raidījuma problēmas, gan plašāk skaidrojusi sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas. Citos sadarbības gadījumos ar neatkarīgajiem producentiem Latvijas Radio nav bijušas šaubas par to spēju ievērot žurnālistikas standartus. Līgumos ar neatkarīgajiem producentiem ir noteikts, ka tie apņemas saturā ievērot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LR Rīcības un ētikas kodeksa normas.
4. Lai arī nav bijis tieši šāda ombuda ieteikuma, LR Pētnieciskās žurnālistikas daļa pēc ombuda sniegtajiem atzinumiem ir rūpīgi izvērtējusi informācijas pārbaudīšanas praksi un veikusi uzlabojumus, lai pēc iespējas mazinātu kļūdas un neprecizitātes saturā, tai skaitā, pievēršot lielāku uzmanību avotu citātos ietvertu faktu patiesumam.

LTV pārskats par ombuda ieteikumu ieviešanu

Par 2023. gada 9. februāra vēstuli Nr. 5/6-1 par LTV1 raidījumā «1:1» izskanējušu raidījumā intervētās Vladislavas Romanovas viedokli un tā fragmenta izmantojumu LTV sociālās tīklošanās platformā.	Situācija izskatīta gan redakcijā, gan redakcijas sēdē. Publicēta atvairinošanās sociālās tīklošanās platformā Facebook.
Par 3. aprīļa iesniegumu, kurā lūgts vērtēt LSM.lv 2023. gada 2. aprīlī publicēto Natālijas Mihailovas viedokļrakstu.	Raksts izskatīts gan redakcijā, gan redakcijas sēdē. Apsprieda nepieciešamība paplašināt viedokļu spektru par dažādiem sabiedriski politiskiem jautājumiem.
Par 2023. gada 26. aprīļa iesniegumu, kurā lūgts vērtēt Latvijas televīzijas veidotā raidījuma «Sporta studija» sižetu un žurnālista Raimonda Gekiša profesionālo darbību.	Sižets izskatīts gan redakcijā, gan redakcijas sēdē.
Par 20.05.2023. iesniegumu Nr. 20/6-1 vērtēt LSM.lv publikāciju «Latvijas robežu izdevies nelegāli šķērsot imigrantu grupai; 6 personas aizturētas».	Publikācija izskatīta gan redakcijā, gan redakcijas sēdē. Ar sadarbības partneriem strādā LTV darbinieks – producentis, kas vienlaikus seko redakcionālo vadlīniju un ētikas principu ievērošanai.
Par 10. augusta iesniegumu Nr. 33/6-1 par LTV7 raidījuma «Šodien vakarā» 2023. gada 9. augusta sižetu.	Sižets izskatīts gan redakcijā, gan redakcijas sēdē. Apsprieda un atzīta nepieciešamība katrā sižetā rūpīgi izvērtēt nepieciešamo konteksta informāciju.
Par 2023. gada 28. septembra [...] vēstuli par nesaskaņotu žurnālistu rīcību un iespējamu personas goda un cieņas aizskaršanu.	Neatkarīgo producentu uzņēmumu pārstāvji tiek iepazīstināti ar sabiedrisko mediju redakcionālajām vadlīnijām un Ētikas kodeksu, un, rodoties jautājumiem, tie tiek pārrunāti un skaidroti.
Par 2023. gada 27. decembra iesniegumu par LTV redakcionālo lēmumu nublicēt sabiedriskajos medijos 2023. gada novembra partiju reitingu	LTV šobrīd neredz iespēju veidot atsevišķus formātus, kas ļautu labāk saprast politisko partiju reitingu datus un to izmaiņas. Vienlaikus, īpaši tuvojoties EP vēlēšanām, LTV pievērsīs īpašu uzmanību politisko partiju reitingu datu analīzei un skaidrojumam.

3.2. PROFESIONĀLĀS ĒTIKAS BALVA

Līdzās cita veida jauninājumiem, 2023. gadā tika izveidota Latvijas **sabiedrisko mediju ombuda profesionālās ētikas balva**. Latvijas sabiedrisko mediju profesionālās ētikas balvas piešķiršanas un pasniegšanas **mērķis** ir veicināt sabiedrības un mediju profesionāļu izpratni par profesionālo ētiku un tās nozīmi augstas kvalitātes žurnālistikas attīstībā, reizi gadā izceļot izcili, augstiem profesionālās ētikas standartiem atbilstošu žurnālistikas sniegumu Latvijas sabiedrisko mediju darbībā. Balvu piešķir par īpaši sarežģītu tēmu, problēmu un notikumu atspoguļojumu, kad darba procesā prasmīgi risinātas profesionālās ētikas dilemmas. Balva simbolizē žurnālistu profesionālās ētikas izcilību.

Latvijas sabiedrisko mediju profesionālās ētikas balvas piešķiršanas **galvenie kritēriji**:

- Balvai izvirzītā darba sabiedriskā nozīme;
- Balvai izvirzītā darba atbilstība sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju vērtībām un principiem;
- Balvai izvirzītā darba satura ieguldījums profesionālās ētikas attīstībā.

Balvas izveides mērķis ir izcelt izcilus sasniegumus un plašāk skaidrot profesionālās ētikas būtību. Lai sagatavotos balvas pasniegšanai, tika izveidots tās nolikums, rīkota cenu aptauja tēlnieku ideju izvērtēšanai, tās rezultātā tika izvēlētas piedāvātās idejas un notika sadarbība ar tēlnieku Sandi Aispuru, kas izgatavojas balvas metu un pašas balvas.

Latvijas sabiedrisko mediju ētikas balva turpmāk tiks pasniegta reizi gadā ikgadējās Latvijas sabiedrisko mediju ombuda konferences vai cita ombuda rīkota pasākuma laikā, balvu piešķirot par iepriekšējā kalendārajā gadā publicēto saturu. Balva paliek tā saņēmēja īpašumā.

Par Latvijas sabiedrisko mediju profesionālās ētikas balvas piešķiršanu lemj Latvijas sabiedrisko mediju ombuda izveidota Balvas piešķiršanas komisija septiņu dalībnieku sastāvā, ko vada ombuds. Komisijā atlasīt balvas pretendentes tika uzaicināti sabiedrisko mediju galvenie redaktori un trīs neatkarīgi komisijas locekļi (to vidū, bet ne tikai – ar sabiedrisko mediju darbu ne-saistīts mediju profesionālis, ar mediju pētniecību saistīts akadēmiskās vides, mediju pētniecības uzņēmuma vai mediju profesionālās organizācijas pārstāvis).

Balvas pretendentu izvēlē tika aicinātas iesaistīties sabiedrisko mediju organizācijas, savukārt lai izvērtētu balvai pieteiktos darbus tika izveidota balvas žūrijas komisija. 2023. gadā tajā darbojās: Latvijas Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne; VSIA «Latvijas Radio» galvenā redaktore Anita Brauna; VSIA «Latvijas Televīzija» galvenā redaktore Sigita Roķe; portāla LSM.lv galvenā redaktore Marta Cerava; Latvijas Universitātes emeritētā profesore, Latvijas Mediju ētikas padomes locekle Skaidrīte Lasmane; Latvijas Žurnālistu asociācijas valdes loceklis, interneta medija «Delfi» galvenais redaktors Filips Lastovskis; Baltijas Mediju izcilības centra vadītāja Gunta Sloga. Par balvai pieteiktajiem darbiem varēja balsot arī sabiedrība, piedaloties tiešsaistes balsojumā (darbs, kas saņēma visvairāk balsu, saņēma arī auditorijas balvu).

Katru gadu paredzēts piešķirt trīs balvas – viena par VSIA «Latvijas Televīzija», viena par VSIA «Latvijas Radio» programmās un viena par Latvijas sabiedrisko mediju vienotās interneta platformas LSM.lv publicēto un pārraidīto saturu. Latvijas sabiedrisko mediju profesionālās ētikas balvas saņemšanai var izvirzīt individuālus satura veidotājus, kā arī radošās komandas.

2023. gadā pirmās balvas saņēma: LR žurnāliste Baiba Runce par raidījumiem «Atvērtie faili»; LTV komanda Ina Strazdiņa, Gints Amoliņš, Aigars Kovaļevskis, Ingus Graudiņš par sižetiem un filmām no Ukrainas; RUS.LSM.lv Dokumentālā filma «Sieviete un karš» par Ukrainas sievietēm, kurām karā gājuši bojā vīri; autore Aļona Borisova).

Balva tika pasniegta svinīgā ceremonijā 2023. gada 22. septembrī ikgadējā konferencē «Latvijas sabiedriskie mediji un sabiedrība 2023: ieklausīties, ieraudzīt, izprast».

4. MEDIJPRATĪBAS VEICINĀŠANA, SAIKNES AR SABIEDRĪBU VEIDOŠANA

2023. gadā sabiedrības medijpratības veicināšana un individuālas saiknes ar sabiedrības pārstāvjiem veidošana notika dažādās formās.

Lai uzrunātu dažādus sabiedrības pārstāvjus, informētu par ombuda darbu un skaidrotu sabiedrisko mediju pašregulācijas procesus, tika turpinātas vieslekcijas Latvijas bibliotēkās (Siguldā, Talsos, Ventspilī). Paralēli tika izveidots apmācību modulis vidusskolu skolēniem, iekļaujoties kompetenču izglītības prasībās, kas attiecas uz medijpratību un mediju izglītību. Šajās nodarbībās notika gan skolēnu aptauja par mediju lietojumu un žurnālistikas lomu uztveri, gan diskusijas par aktuālajiem profesionālās ētikas piemēriem. Vieslekcijas un praktiskas nodarbības notika Draudzīgā aicinājuma Cēsu Valsts ģimnāzijā, Ventspils 6. vidusskolā, Āgenskalna Valsts ģimnāzijā, Mārupes Valsts ģimnāzijā.

Mediju ētikas piemēri un ombuda atzinumu pieņemšanas process tika diskutēts vieslekcijā Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātē. Viena vieslekcija notika ārpus Latvijas – ar Latvijas sabiedrisko mediju ombuda darbu tika iepazīstināti aptuveni 70 Viļņas Universitātes Komunikācijas fakultātes studenti un pasniedzēji. Vieslekcijās galvenokārt notika iepazīšanās ar sabiedrisko mediju profesionālās ētikas principiem un tika apspriesti sabiedrisko mediju ētikas pārkāpumu piemēri un mediju un žurnālistikas pašregulācijas sistēmas attīstība Latvijā. **Kopumā šajās vieslekcijās, meistarklasēs, vizītēs un mediju ētikas diskusijās piedalījušies aptuveni 320 cilvēki.**

Atbildot uz dažādiem sadarbības partneru aicinājumiem, notikušas tikšanās, viesošanās un individuālas konsultācijas ar nevalstisko organizāciju pārstāvjiem, uzņēmējiem, vēstniecību darbiniekiem, mediju pētniekiem un mediju politikas veidotājiem, mediju profesionālo organizāciju pārstāvjiem. Dažādu tikšanos vidū būtiski minēt konsultācijas, kas sniegtas OSCE (Eiropas Drošības un sadarbības organizācija) pārstāvei, Latvijas Golfa federācijai, aviosabiedrības airBaltic komunikācijas darbiniekiem, Nīderlandes vēstniecības darbiniekiem, ANO Bēgļu aģentūras pārstāvei.

Būtisku darba daļu ir veidojusi dalība publiskās diskusijās, pasākumos, sarunās un konferencēs. Daudzu pasākumu vidū izceļami šādi: piedalīšanās diskusiju festivālā «Lampa» trīs diskusijās jūnijā, naida runas izplatības tendencēm veltītajā konferencē 2023. gada janvārī, diskusijā par mediju brīvību 2023. gada 5. un 6. oktobrī Eiropas Padomes Latvijas prezidentūras Eiropas Padomes Ministru komitejā ietvaros rīkotajā starptautiskajā konferencē par vārda brīvību un žurnālistu drošību “Spalva varenāka par zobenu? Risinot mūsdienu izaicinājumus vārda brīvības un žurnālistu drošības jomā». Konferences mērķis sasaucās ar Latvijas prezidentūras prioritāti – stiprināt vārda brīvību un žurnālistu drošību. Profesionāli nozīmīga bija dalība diskusijā par sabiedrisko mediju pašregulāciju Baltijas Mediju izcilības centra rīkotajā Baltic Media Forum, kas notika 2023. gada 7. novembrī Viļņā un kurā bija iespēja diskutēt ar dažādu valstu pārstāvjiem, to vidū Eiropas Žurnālistu federācijas vadošu darbinieci.

Saiknes ar sabiedrību veidošana notiek arī ikdienā sarunās pa telefonu un atbildot uz jautājumiem vai viedokļiem, kas izteikti izmantojot e-pasta saraksti (vidēji 2–5 reizes nedēļā).

Apkopojot iepriekš teikto, sabiedrības medijpratības veicināšana notika šādās formās:

- **Izglītojošu un skaidrojošu rakstu** veidošana un publicēšana;
- **Ombuda lēmumu un viedokļa skaidrošana** (intervijas medijiem un skaidrojošie raksti);
- **Vieslekcijas par ombuda darbu, žurnālistikas un mediju ētiku;**
- **Pētījumi**, to iecerēšana un veikšana, sekundāro datu analīze, lai vērtētu aktuālās problēmas un skaidrotu profesionālās ētikas jautājumus;
- **Intervijas, diskusijas** medijos, diskusiju festivālā LAMPA u.c.;
- **Tikšanās** ar dažādu iestāžu un institūciju pārstāvjiem (citu valstu mediju ombudiem Zviedrijā, Dānijā un Islandē, ar citu valstu žurnālistiem, vēstniecību darbiniekiem, uzņēmumu un NVO pārstāvjiem).

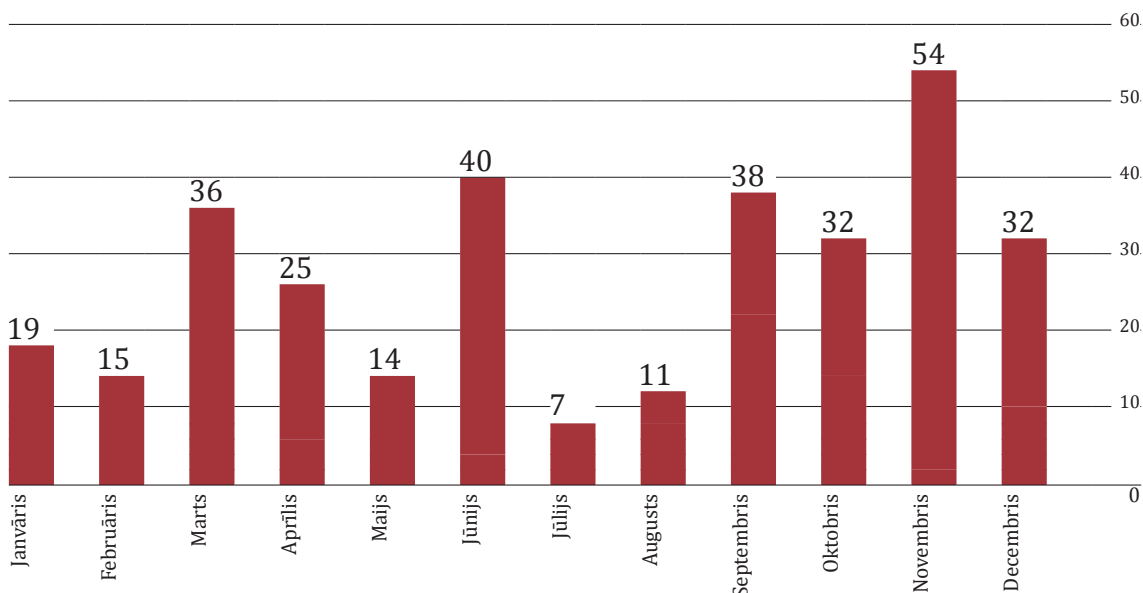
Ombuda vieslekciju un meistarklašu saturs:

- Profesionālās ētikas pārkāpumi, to piemēru analīze;
- Profesionālas žurnālistikas vērtēšanas kritēriji;
- Redakcionālā darba process, žurnālistu profesionālās lomas;
- Sabiedrisko mediju ombuda darbs, problēmjautājumu risināšana, ētikas dilemmas un iesniegumu saturs;
- Sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas, to skaidrojumi;
- Mediju pašregulācija Latvijā;
- Mediju ombuda institūcijas vēsture un izveidošana Latvijā;
- Mediju pašregulācijas sistēma Latvijā, ES un citās valstīs;
- Citu valstu mediju ombudu darbs, piemēri;
- Mediju ētikas vēsture un galvenie autori.

5. OMBUDA PUBLICITĀTE MEDIJOS

Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds LETA mediju monitoringā laika periodā no 2023. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 31. decembrim ir fiksēts 323 publikācijās (6. grafiks), kurās minēts ombuds kā institūcija vai tiesībsardze Anda Rožukalne. Gada sākumā un vasaras periodā publikāciju skaits ir bijis mazāks – zem 20.

6. GRAFIKS. OMBUDA PUBLICITĀTES MEDIJOS DATI (2023. GADS).

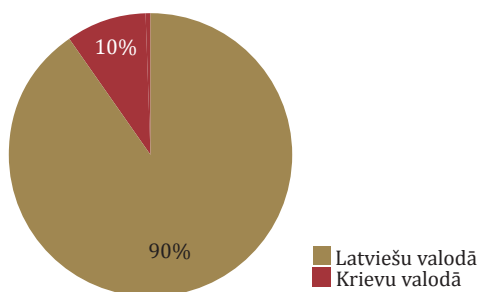

Aktīvākos mēnešos, kad ombudam ir bijušas vieslekcijas Latvijas vidējās un augstākās izglītības iestādēs vai reģionu bibliotēkās, bijusi dalība konferencēs un publiskās diskusijās, vai bijis vairāk publikāciju vienotās sabiedrisko mediju interneta platformas LSM.lv sadaļā «Ārpus ētera» un publicēti atzinumi par sensitīvākiem un sabiedrībā kopumā pretrunīgāk vērtētiem jautājumiem, mediju publikāciju skaits ir pārsniedzis 40 un 50 publikācijas mēnesī.

Arī septembrī un oktobrī publikāciju skaits mēnesī pārsniedz 30, ko var skaidrot ar ikgadējās ombuda konferences «Latvijas sabiedriskie mediji un sabiedrība 2023: ieklausīties, ieraudzīt, izprast» norisi 2023. gada 22. septembrī un sabiedrisko mediju ombuda Latvijas sabiedrisko mediju profesionālās ētikas balvas pasniegšanas tradīcijas iedibināšanu.

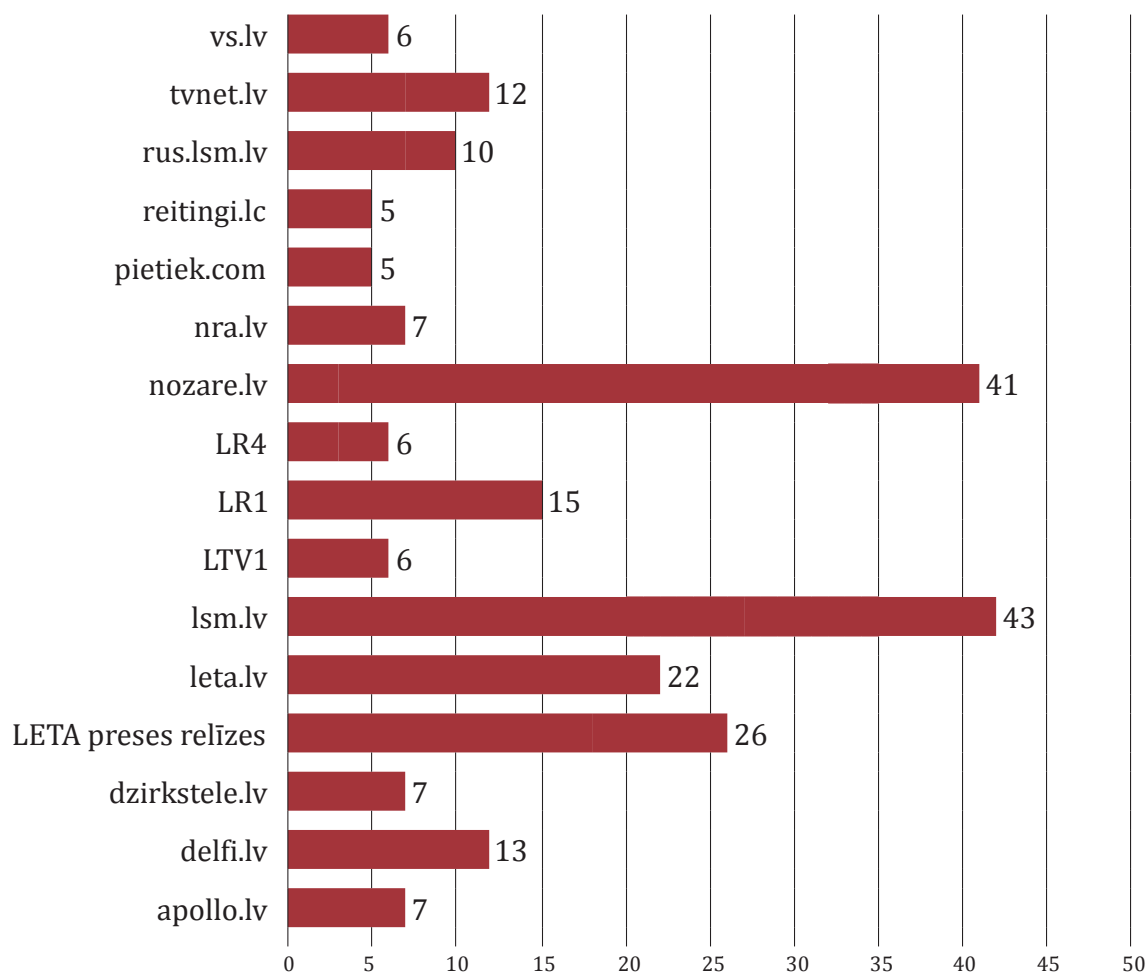
Lielākā daļa (90%) publikāciju ir publicētas latviešu valodā (7. grafiks), pārējās krievu valodā.

7. GRAFIKS. PUBLIKĀCIJU SKAITS (PĒC VALODAS).

Kopumā publikācijas par ombudu parādījušās 74 dažāda nosaukuma medijos un interneta vietnēs. Pret iepriekšējo pārskata periodu (2022. gada marts – 2023. gada februāris) pieaudzis to mediju skaits, kuri biežāk ziņo par ombuda aktivitātēm. No visām publikācijām 71,5% (+10,4% pret iepriekšējo periodu) parādījušās izdevumos un vietnēs, kas par ombudu gada laikā vēstījuši 5 un vairāk reizes, kamēr 10,8% publicējuši ziņu par ombudu tikai vienu reizi (8. grafiks). Liela daļa no tiem ir lokālas un reģionālas interneta vietnes un vietējie drukātie izdevumi, kuri vēstījuši par ombuda publiskajām lekcijām reģionu bibliotēkās.

8. GRAFIKS. MEDIJI, KUROS BIJUŠAS VAIRĀK PAR PIECĀM PUBLIKĀCIJĀM.

Visvairāk publikāciju par ombudu parādījušās LETA (ziņu, preses relīžu un nozare.lv sadaļās), kā arī Latvijas sabiedrisko mediju vienotajā interneta portālā LSM.lv un LR kanālos.

6. OMBUDA INTERNETA MĀJASLAPAS UN SOCIĀLO MEDIJU PROFILU STATISTIKA

Ombuda interneta vietne ir daļa no SEPLP interneta vietnes www.seplp.lv. Lapas adrešu struktūra ir veidota tā, ka Google Analytics nav iespējams iegūt automatizētu kopainu tikai par ombuda sadaļu un tajā publicētajiem ierakstiem. 2023. gada jūnijā mainījās Google Analytics novērtēšanas risinājums, tāpēc šajā pārskatā par periodu no 2023. gada 1. janvāra līdz 31. maijam izmantoti Universal Analytics apkopotie dati, bet par laika periodu no 2023. gada 1. jūnija līdz 31. decembrim izmantoti dati, kas apkopoti Google Analytics 4 novērtēšanas risinājumā.

Ja raugās uz kopējiem lapas apmeklējuma datiem un saturu, kas piesaistījis lielāko auditorijas uzmanību, redzams, ka populārāko šķirklju vidū ir arī ar ombuda darbību saistītais saturs. Piemēram, sadaļa Atzinumi 2023. gadā ir otrā biežāk apmeklētā mājaslapas sadaļa pēc mājaslapas sākumlapas, piesaistot teju 1100 lapas skatījumu jeb Pageviews (9. grafiks). Starp TOP5 apmeklētājām lapām ir arī ombuda šķirklis.

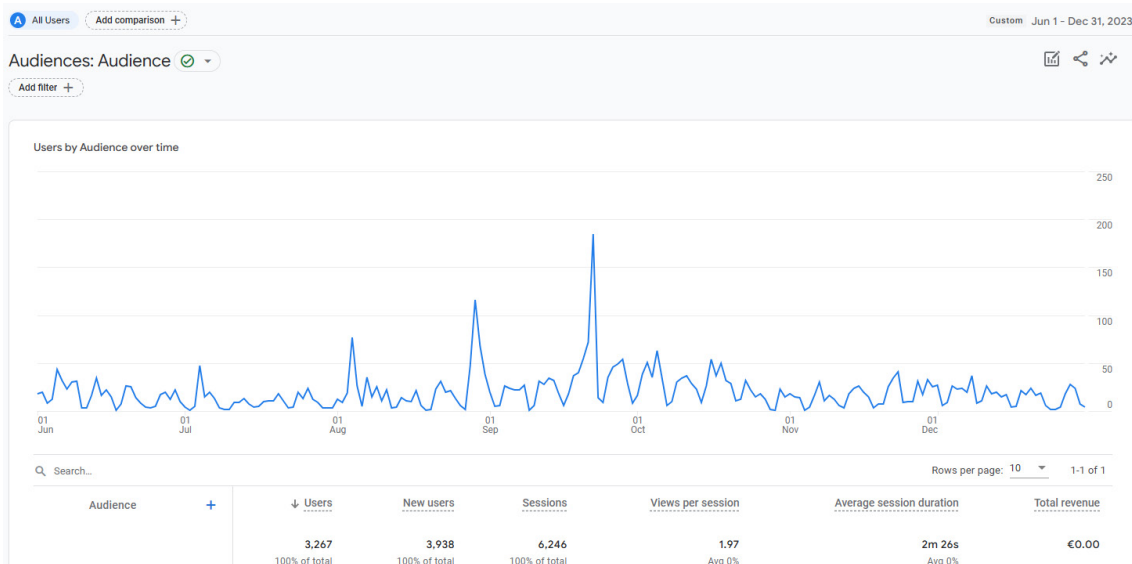
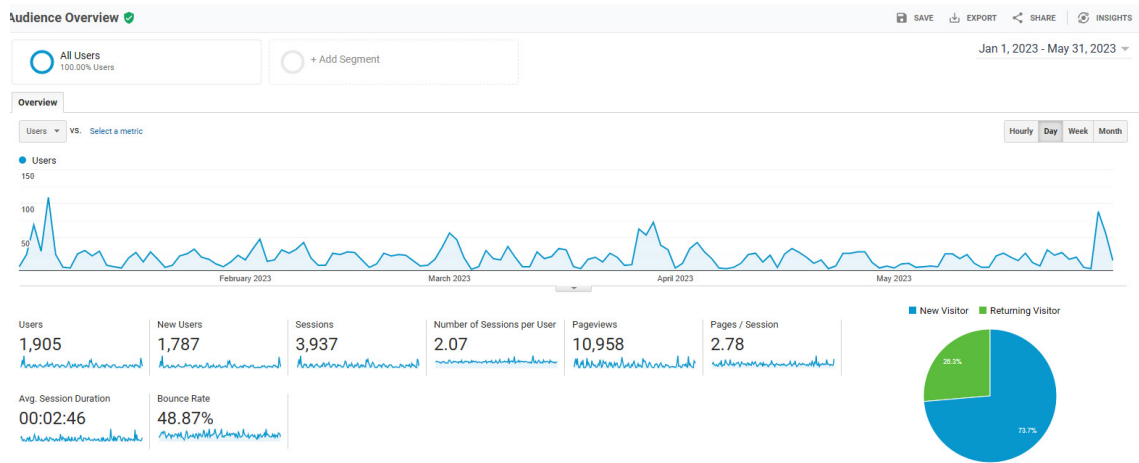
9. GRAFIKS. SEPLP MĀJASLAPAS STATISTIKA.

Page	Pageviews	Unique Pageviews	Avg. Time on Page	Entrances	Bounce Rate	% Exit	Page Value
	10,971 % of Total: 100.00% (10,971)	8,501 % of Total: 100.00% (8,501)	00:01:33 Avg for View: 00:01:33 (0.00%)	3,937 % of Total: 100.00% (3,937)	48.90% Avg for View: 48.90% (0.00%)	35.89% Avg for View: 35.89% (0.00%)	€0.00 % of Total: 0.00% (€0.00)
1. /lv	2,887 (26.31%)	1,993 (23.44%)	00:01:18	1,861 (47.27%)	24.72%	23.97%	€0.00 (0.00%)
2. /lv/atzinumi	627 (5.72%)	298 (3.51%)	00:01:16	78 (1.98%)	39.74%	19.46%	€0.00 (0.00%)
3. /lv/darbinieki	394 (3.59%)	328 (3.86%)	00:02:13	161 (4.09%)	58.02%	58.38%	€0.00 (0.00%)
4. /lv/vienota-sabiedriska-medija-koncepcija	371 (3.38%)	341 (4.01%)	00:06:06	126 (3.20%)	88.89%	79.78%	€0.00 (0.00%)
5. /lv/vadiba	357 (3.25%)	281 (3.31%)	00:00:15	23 (0.58%)	52.17%	8.96%	€0.00 (0.00%)
6. /lv/sabiedrisko-mediju-pasutijums	278 (2.53%)	192 (2.26%)	00:00:19	11 (0.28%)	36.36%	6.83%	€0.00 (0.00%)
7. /lv/darbinieks/janis-siksnis-0	260 (2.37%)	240 (2.82%)	00:01:23	85 (2.16%)	88.24%	46.15%	€0.00 (0.00%)
8. /lv/par-mums/ombuds	243 (2.21%)	175 (2.06%)	00:00:12	54 (1.37%)	16.67%	11.11%	€0.00 (0.00%)
9. /lv/par-mums/darbbas-jomas	187 (1.70%)	144 (1.69%)	00:00:51	7 (0.18%)	57.14%	28.34%	€0.00 (0.00%)
10. /lv/jaunumi	171 (1.56%)	129 (1.52%)	00:01:32	13 (0.33%)	30.77%	26.32%	€0.00 (0.00%)
11. /lv/darbinieks/sanita-upleja-jegermane-0	159 (1.45%)	141 (1.66%)	00:00:28	33 (0.84%)	75.76%	35.85%	€0.00 (0.00%)
12. /lv/iestades-kontakti	158 (1.44%)	128 (1.51%)	00:01:20	40 (1.02%)	42.50%	46.20%	€0.00 (0.00%)
13. /lv/jaunumi-0	157 (1.43%)	118 (1.39%)	00:01:07	3 (0.08%)	100.00%	12.10%	€0.00 (0.00%)
14. /lv/latvijas-televizijas-sabiedriskais-pasutijums-2021-2023	156 (1.42%)	125 (1.47%)	00:05:17	36 (0.91%)	80.56%	60.26%	€0.00 (0.00%)
15. /lv/par-mums/nozari-regulejosie-lemumi	139 (1.27%)	127 (1.49%)	00:01:39	31 (0.79%)	77.42%	48.92%	€0.00 (0.00%)
16. /lv/vakances	123 (1.12%)	101 (1.19%)	00:00:32	6 (0.15%)	16.67%	22.76%	€0.00 (0.00%)
17. /lv/ombuda-statusus-un-pienakumi	118 (1.08%)	96 (1.13%)	00:02:33	6 (0.15%)	66.67%	42.37%	€0.00 (0.00%)
18. /lv/darbinieks/janis-eglitis	107 (0.98%)	100 (1.18%)	00:01:17	3 (0.08%)	66.67%	36.45%	€0.00 (0.00%)
19. /lv/atzinums-nr-26-3-par-2022-gada-12-decembris-sanemto-iesniegumu	106 (0.97%)	99 (1.16%)	00:03:44	55 (1.40%)	92.73%	69.81%	€0.00 (0.00%)
20. /lv/par-mums/kapitalsabiedribas/latvijas-radio	106 (0.97%)	85 (1.00%)	00:00:57	4 (0.10%)	25.00%	8.49%	€0.00 (0.00%)

Pages and screens: Page title and screen class		Custom Jun 1 - Dec 31, 2023						
Search...		Rows per page: 25 Go to: 1 1-25 of 266						
Page title and screen class	Views	Users	Views per user	Average engagement time	Event count All events	Conversions All events	Total revenue	
	12,330 100% of total	3,267 100% of total	3.77 Avg 0%	53s Avg 0%	31,978 100% of total	0.00	€0.00	
1 Sākumlapa Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	2,294	1,038	2.21	24s	6,709	0.00	€0.00	
2 Jaunumi Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	511	238	2.15	28s	1,094	0.00	€0.00	
3 Atzinumi Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	441	152	2.90	44s	965	0.00	€0.00	
4 Valdes locekļa finanšu pārvaldības jautājumu amata atlases process Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	424	275	1.54	16s	1,120	0.00	€0.00	
5 Ombuds Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	406	210	1.93	17s	996	0.00	€0.00	
6 Vadība Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	371	248	1.50	9s	931	0.00	€0.00	
7 Darbinieki Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	367	240	1.53	39s	995	0.00	€0.00	
8 Aicinām uz konferenci "Latvijas sabiedriskie mediji un sabiedrība 2023: ieklausīties, ieraudzīt, izprast" Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	364	230	1.58	19s	1,003	0.00	€0.00	
9 Jānis Siksnis Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	332	267	1.24	28s	835	0.00	€0.00	
10 Sabiedrisko mediju pasūtījums Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	263	161	1.63	13s	695	0.00	€0.00	
11 Darbības jomas Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	220	148	1.49	22s	442	0.00	€0.00	
12 Iestādes kontakti Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	202	144	1.40	20s	544	0.00	€0.00	
13 Sanita Upleja-Jegermane Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	202	175	1.15	24s	482	0.00	€0.00	
14 Media Directories: Editor widget Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	195	56	3.48	2m 27s	725	0.00	€0.00	
15 Padomes locekļi Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	156	127	1.23	11s	399	0.00	€0.00	
16 Jaunais valdības pārstāvis jau šonedēļ tiksies diskusijā par valsts politiku sabiedrisko mediju attīstības jautājumos Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	149	93	1.60	29s	384	0.00	€0.00	
17 Ombuda statuss un pienākumi Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	141	110	1.28	23s	277	0.00	€0.00	
18 Nozari regulējošie lēmumi Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	140	85	1.65	33s	317	0.00	€0.00	
19 Vienota sabiedriskā medija koncepcija Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	140	80	1.75	16s	326	0.00	€0.00	
20 Latvijas Televīzijas sabiedriskais pasūtījums 2021 - 2023 Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	137	91	1.51	11s	301	0.00	€0.00	

Starp apmeklētākajām lapām arī lapa, kurā skaidrots ombuda statuss un pienākumi, kā arī atsevišķi atzinumi. Tas lielā mērā skaidrojams ar to, ka ombuds visai aktīvi komunicē jaunākos atzinumus ombuda Facebook lapā, arī ombuda Instagram profilā (sāka darboties 2023. gada martā, noslēdzoties ombuda pirmajam darbības gadam), kā arī skaidro sarežģītāku atzinumu jēgu un būtību rakstos, kuros izvietotas arī saites uz atzinumiem.

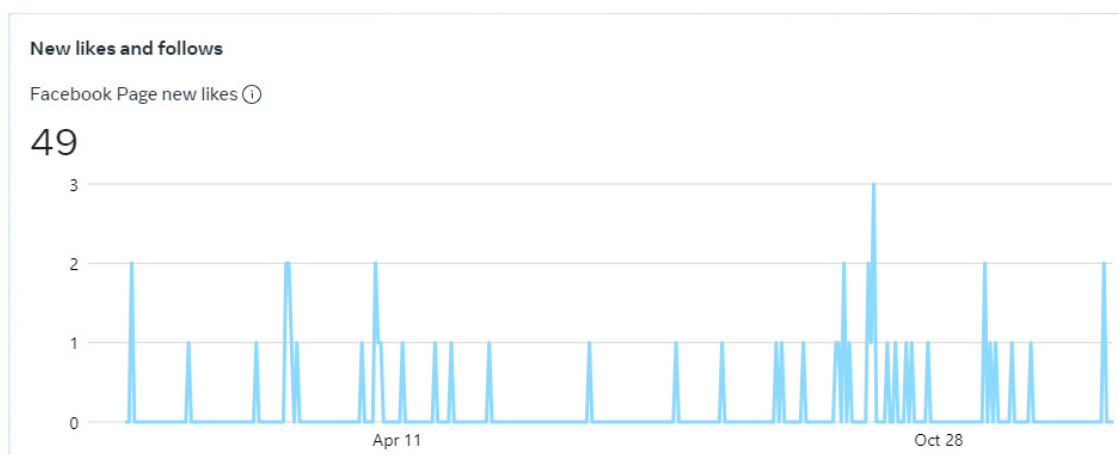
10. GRAFIKS. SEPLP UN OMBUDA MĀJASLAPAS STATISTIKA (SKATĪJUMI).

Lielākā daļa mājaslapas apmeklējuma «virсотņu» saistāmi ar SEPLP vai ombuda Facebook lapu publikācijām (10. grafiks). Augstākā virsotne 2023. gadā ilustrē Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes un sabiedrisko mediju ombuda sadarbībā ar Latvijas Televīziju, Latvijas Radio un portālu LSM.lv rīkoto sabiedrisko mediju konferenci «Latvijas sabiedriskie mediji un sabiedrība 2023: ieklausīties, ieraudzīt, izprast», kas notika 2023. gada 22. septembrī.

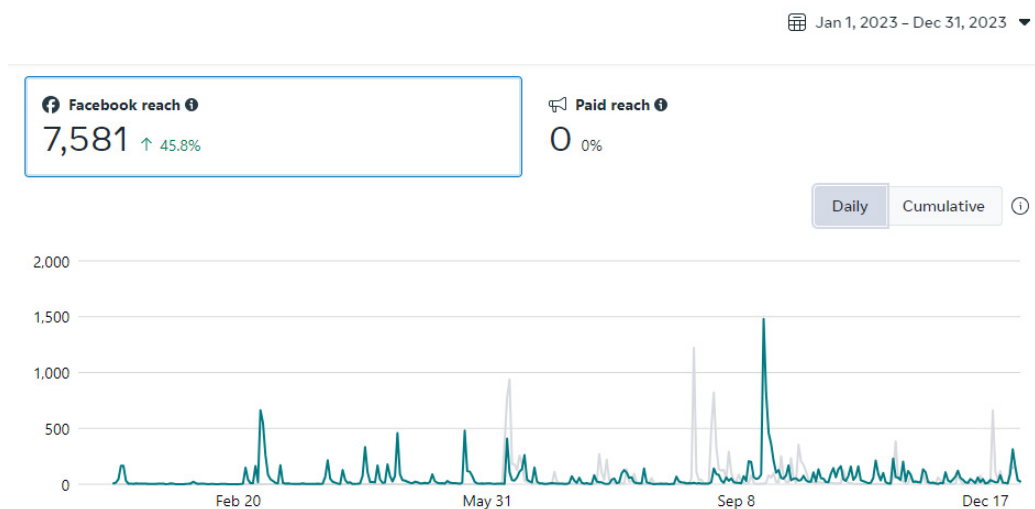
Pusotra gada laikā pēc izveidošanas 2022. gada 1. jūnijā, ombuda Facebook lapa ir piesaistījusi vairāk kā 450 sekotājus (407 «Patīk» jeb Likes un 459 sekotāji jeb followers). Kopš gada sākuma lapas sekotāju skaits pieaudzis par 49 jauniem sekotājiem. Jaunu sekotāju piesaiste (11. grafiks) lielā mērā saistāma ar ombuda dalību publiskajās lekcijās reģionos, stundās izglītības iestādēs, kā arī konferencē. Katrā ombuda tikšanās reizē vai vizītē apmeklētāji tiek aicināti sekot ombuda sociālo platformu kontiem.

11. GRAFIKS. OMBUDA FB LAPAS SEKOTĀJU SKAITS UN SASNIEDZAMĪBAS DATI.

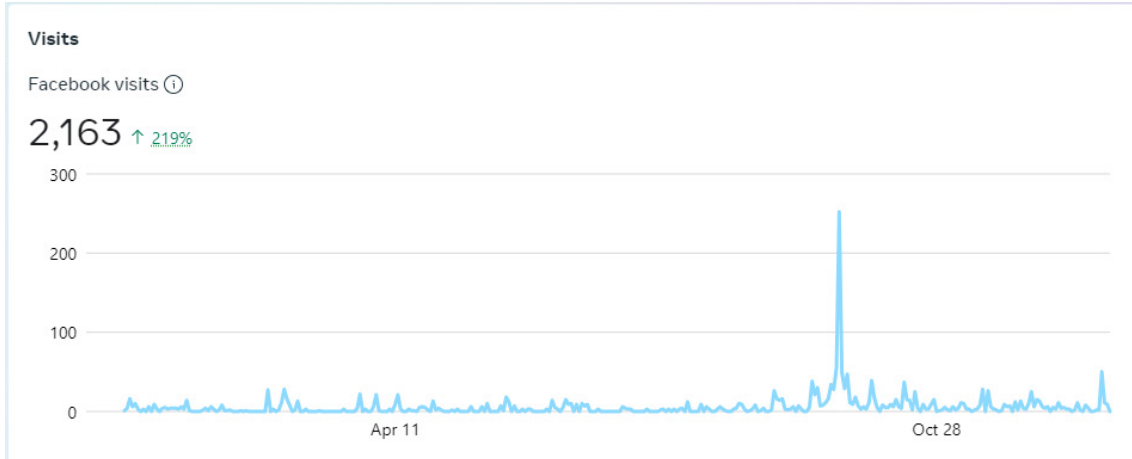

Ombuda Facebook lapas sasniedzamība jeb Reach gada griezumā mērāma 7581 (12. grafiks).

12. GRAFIKS. OMBUDA FB LAPAS SASNIEDZAMĪBAS DATI.

13. GRAFIKS. OMBUDA FB LAPAS APMEKLĒJUMS.

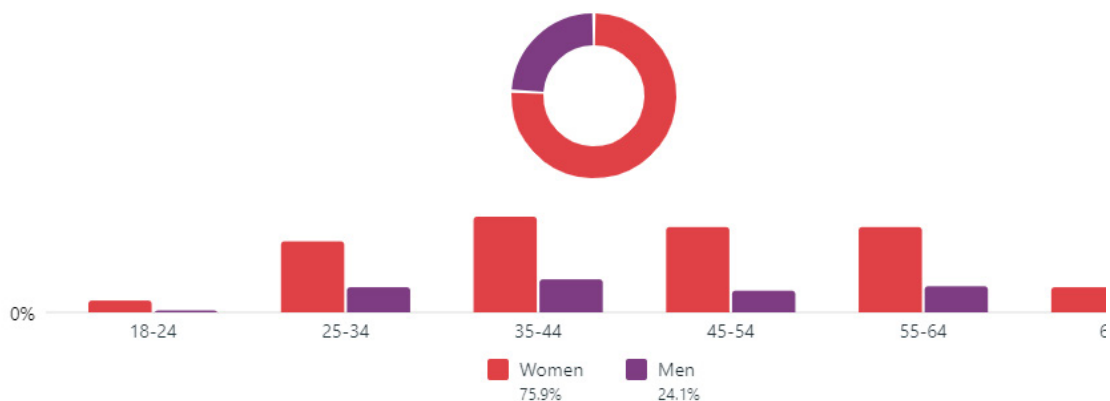
Ombuda Facebook lapa 2023. gadā apmeklēta vairāk kā 2100 reižu. Iepriekšējiem diviem rādītājiem ir novērojama tieša korelācija ar jaunu ierakstu publicēšanas biežumu. Proti, katrs jauns ieraksts veicina sasniedzamības kāpumus, taču publikāciju starplaikos lapas sasniedzamība ir neliela.

Facebook Insights dati (14. grafiks) liecina, ka ombuda Facebook lapas sekotāji ir pamatā (75,9%) sievietes. Līdzīgā skaitā lapas sekotāju vidū ir iedzīvotāji no 35 līdz 64 gadiem, salīdzinoši augsts ir sekotāju skaits arī vecuma grupā 25 līdz 34 gadiem, mazāk lapai seko jaunieši (18–24) un FB lietotāji vecumā virs 65 gadiem. Vīrieši visās vecuma grupās lapai seko būtiski mazāk.

14. GRAFIKS. OMBUDA FB LAPAS SEKOTĀJU DZIMUMA STRUKTŪRA

459

Age & gender ⓘ

Lapas pamatauditoriju veido Latvijā dzīvojošie – 94,6%, no kuriem lielākā daļa dzīvojoši Rīgā – 70,4%. Šie dati sakrīt ar vispārējiem datiem par Latvijas iedzīvotāju FB lietojumu, šo tīklošanās platformu vairāk izmanto sievietes.

Lai sasniegtu arī gados jaunāku auditoriju, 2023. gada martā tika izveidots ombuda sociālo mediju konts platformā Instagram. Tas līdz gada beigām piesaistījis 119 sekotājus. Sekotāju sociāli demogrāfiskais profils atsevišķos aspektos ir līdzīgs tam, kāds tas ir sociālo mediju platformā Facebook. Piemēram, līdzīgs ir auditorijas dalījums pēc dzimuma. Noteicoši lielāka sekotāju daļa ir sievietes (80%), kamēr tikai piektā daļa – vīrieši. Lielākais sekotāju īpatsvars – 40,5% – ir vecuma grupā no 35 līdz 44 gadiem, taču tai seko tieši gados jaunāka auditorija vecuma grupā no 18 līdz 24 gadiem. Tas apliecina kopējo tendenci, ka Instagram ļauj labāk sasniegt gados jaunu auditorijas daļu, ko Facebook ir salīdzinoši grūtāk sasniegt.

7. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

2023. gadā tika saņemts daudz vairāk iesniegumu, vēstuļu, lūgumu sniegt konsultācijas, nekā 2022. gadā. Tas varētu nozīmēt, ka pieaugusi mediju atbildīguma un kvalitātes attīstībā ieinteresētās sabiedrības daļas informētība par sabiedrisko mediju ombuda darbu.

Pieaugot iesniegumu un jautājumu skaitam, 2023. gadā palielinājies arī konstatēto pārkāpumu skaits.

Kā rāda apkopoto iesniegumu ombudam saturs, nozīmīgākie pārkāpumi, pēc iesniedzēju domām, ir precizitāte un objektivitātes trūkums, būtiski – daudzos jautājumos arī konteksta izpratne un skaidrojums.

Par konteksta nozīmi atgādina arī sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas: *sabiedriskie mediji satur izklāstā balstās uz faktiem, izmanto informāciju, kas palīdz saprast kontekstu, un gādā, lai izskan tematam, žanram vai raidījuma formātam būtiskie argumenti un viedokļi*. Viens no iesniegumiem, kurā tika fiksēts pārkāpums, saistīts ar LR4 2023. gada 3. oktobra ziņu izlaidumā izskanējušu informāciju, atreferējot Krievijas ārlietu ministra Sergeja Lavrova teikto. Atzinumā tika fiksēti vairāki žurnālistikas ētikas principu pārkāpumi – piemēram, objektivitāte, avotu izvērtējums, ticamība. Šāds saturs mēdz radīt tendenciozitāti, uz ko tiek norādīts arī citos iesniegumos ombudam.

Kā rāda piemēri, pārkāpumi ir konstatēti par kvalitatīvas žurnālistikas prakses vispārpieņemtiem principiem, tādējādi pārkāpumu gadījumi būtu regulāri jāizskata un jāanalizē redakcijās. Būtiski pievērst uzmanību arī valodas lietojumam, lietojot metaforas, salīdzinājumus vai citus valodas līdzekļus, kas var radīt tendenciozitāti. Žurnālista valodas bagātība sniedz plašākas iespējas veidot atbilstošu saturu vai, izvēloties virsrakstus, piemēram, pretēji tam, kā tas tika darīts, LR1 raidījumā «Ķepa un sirds» (virsraksts «Latvija kopā ar Nigēriju, jeb kāpēc dzīvnieku labturības jomā esam atpalikusi valsts»), kurā bija datiem neatbilstošs virsraksts, kas ietvēra nepiemērotu vispārinājumu un radīja šaubas par žurnālistu prasmi saprast pētījuma datus.

Viens no atzinumiem, kad tika atzīts pārkāpums, ir žurnālista neprofesionāla rīcība sociālo mediju vietnēs. Lai gan zināms, ka sabiedrisko mediju Redakcionālo vadlīniju 2.4. punkts nosaka, ka *žurnālists ievēro profesionālās ētikas normas arī savos sociālo tīklošanās platformu profilos un citās interneta vietnēs. Žurnālistam jāizvairās no rīcības un komentāriem, kas grauj uzticēšanos sabiedriskajiem medijiem, un jāatceras, ka žurnālists nevar ietekmēt to, vai citi viņu uztvers kā sabiedriskā medija darbinieku (profesionāli) vai privātpersonu. Publicējot informāciju LTV, LR un LSM.LV profilos sociālās tīklošanās un citās interneta vietnēs, jāievēro tie paši profesionālie kritēriji, kas televīzijas, radiatoraidījumu un rakstu veidošanā*.

Šādi gadījumi parāda, ka sabiedrisko mediju darbiniekiem nepieciešams aktualizēt sociālo mediju lietošanas normas, kas minētas Rīcības un ētikas kodeksos.

Tā kā daži iesniegumi bija saistīti ar informācijas atainošanu jeb fragmentu ievietošanu sociālo mediju vietnēs, būtiski ir aktualizēt arī sociālo mediju formātu un sabiedrības uztveres dažādību, proti, konteksta nesniegšanu, publicējot kādu fragmentu vai, piemēram, sižetā par slepkavību Rēzeknē, kur citos kanālos (ārpus lineārās apraides) publicētā informācija (nepilnīga) radīja kritisku attieksmi pret demonstrēto sižetu. Tādējādi ir būtiski, īpaši sarežģītos sižetos, saglabāt informācijas precizitāti, lai auditorija spēj saprast informācijas mērķi un nepieciešamī-

bu, kā arī kontekstu. Tāpat 2023. gadā vērtētas situācijas, kad vienam tematam ir veltīti vairāki sižeti – nav iespējams paļauties uz to, ka skatītājs vai klausītājs būs redzējis vai dzirdējis iepriekšējo sižetu, tādējādi var rasties informācijas *vakuums* jeb trūkums, kas rada neizpratni par sižetu, naidīgu attieksmi pret žurnālistiem, kas ietekmē uzticēšanos.

Kā redzams iesniegumos, daļa iesniedzēju vērsušies pie ombuda par viedokļu dažādību jeb drīzāk nepieņemamu viedokli; iesniedzēju neapmierinātību izraisījis arī sensitīvais etnisko attiecību jautājumus, kad raidījuma dalībnieku izteikumi jeb skaidrojums un emocijas, attieksme raisījuši bažas par šādu izteikumu ietekmi, atbilstību patiesībai. Iespējams, regulāra prakse izmantot dažādu sabiedrības grupu viedokli, aicināt izteikt viedokli diskusiju vai citos raidījumos, mazinātu sabiedrības aizspriedumus, arī stereotipus pret kādu konkrētu sociālo grupu, etnisko vai citu piederību.

7.1. PRIEKŠLIKUMI

1. Izskatot iesniegumus un vērtējot sabiedrisko mediju saturu, konstatēts, ka dažādās platformās (LSM.lv, replay.lv, YouTube, sabiedrisko mediju tīmekļa vietnēs, lineārajā apraidē) izvietotais saturs (ziņu raidījumi, atsevišķi sižeti), kas pieejams pēc pieprasījuma vai tiek arhivēts, atšķiras, radot iespaidu par precizitātes, informācijas pietiekamības, skaidrības, konteksta problēmām. Ierosinu izveidot satura publicēšanas procedūras, ar kuru palīdzību dažādās platformās pieejamais saturs ietvertu visu konkrētajam jautājumam, tēmai, formātam izmantoto informāciju. Teiktais neattiecas uz satura pašreklāmu dažādās tīmekļa vietnēs vai sociālajiem medijiem pielāgotajiem formātiem.
2. Iesniegumu izvērtēšanas procesā nereti rodas situācija, kad arī konkrētā sabiedriskā medija redakcija jau saņēmusi līdzīgu iesniegumu un atzinusi kļūdu, to labojusi. Šādos gadījumos jāizvērtē kļūdas nopietnība un tas, vai pārkāpuma konstatēšanas gadījumā, netiek atkārtoti atzīts konkrētās redakcijas vai autora pārkāpums. Šādas situācijas varētu palīdzēt risināt daudzās valstīs pierasta prakse, ka sabiedriskā medija tīmekļa vietnē ir sadaļa, kurā publicēti visi kļūdu labojumi.
3. SEPLPL 18. panta ceturtā daļa nosaka, ka «Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda atzinumi, nenorādot iesnieguma iesniedzēja identitāti, publiskojami Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes tīmekļvietnē un attiecīgā sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa tīmekļvietnē».

Ombuda praksē šis likumā ietvertais nosacījums rada gan konceptuālas, gan praktiskas problēmas. Gadījumos, kad iesniegumu ombudam sniedz politiķis vai amatpersona, iesniedzēja identitātes slēpšana ir pretēja caurskatāmības un atklātības principa ievērošanas principam, kas minēts daudzos normatīvajos aktos un stratēģiskās attīstības dokumentos.

Daļā gadījumu politiski ietekmīgu personu iesniegumi ombudam un atzinumi par tiem ir tik detalizēti, ka personas identitātes nenorādīšanas jeb anonimizācijas uzdevums padara atzinuma tekstu nesaprotamu, apgrūtinot iepazīšanos ar jautājuma būtību. Tāpēc rosinu grozīt šo punktu, izsakot šādā redakcijā: «Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda atzinumi, nenorādot iesnieguma iesniedzēja identitāti, izņemot gadījumus, kad iesniegumi saņemti no politiski ietekmīgām personām, publiskojami Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes tīmekļvietnē un attiecīgā sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa tīmekļvietnē».

PIELIKUMS. PUBLIKĀCIJAS LSM.LV PAR OMBUDA DARBU UN MEDIJU ĒTIKU

1. 01.02.2023. Anda Rožukalne: Kara vai miera žurnālistika? Nē, patriotiskā!
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/anda-rozukalne-kara-vai-miera-zurnalistika-ne-patriotiska.a494377/>
2. 04.04.2023. Anda Rožukalne: Stratēģiskā apklusināšana
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/04.04.2023-anda-rozukalne-strategiska-apklusinasana.a503667/>
3. 15.04.2023. Anda Rožukalne: Sociālā tiklošanās un žurnālistu ētikas dilemmas
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/15.04.2023-anda-rozukalne-sociala-tiklosanas-un-zurnalistu-etikas-dilemmas.a504864/>
4. 15.05.2023. Anda Rožukalne: Stāstā par 8. un 9. maiju Latvijā neiederas Putina «dvēseles» apskats un dezinformācija!
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/15.05.2023-anda-rozukalne-stasta-par-8-un-9-maiju-latvija-neiederas-putina-dveseles-apskats-un-dezinformacija.a508649/>
5. 24.05.2023. Sievietes loma svarīgās TV un radio diskusijās. Kas mainījies gada laikā?
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/24.05.2023-sievietes-loma-svarigas-tv-un-radio-diskusijas-kas-mainijies-gada-laika.a509778/>
6. 25.07.2023. Anda Rožukalne: Mediju un vārda brīvība – svarīga, vai labāk tomēr...
apklusināt, aizliegt, sodīt!?
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/25.07.2023-anda-rozukalne-mediju-un-varda-briviba-svariga-vai-labak-tomer-apklusinat-aizliegt-sodit.a517584/>
7. 31.07.2023. Anda Rožukalne: Ko domā žurnālisti, kad runā par pašcenzūru?
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/31.07.2023-anda-rozukalne-ko-doma-zurnalisti-kad-runapar-pascenzuru.a517847/>
8. 04.08.2023. Anda Rožukalne: Mākslīgais intelekts un žurnālistikas ētika. Vai savienojami?
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/04.08.2023-anda-rozukalne-maksligais-intelekts-un-zurnalistikas-etika-vai-savienojami.a518143/>
9. 08.08.2023. Anda Rožukalne: Kad laika ziņas kļūst par zinātnes un politikas žurnālistiku
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/08.08.2023-anda-rozukalne-kad-laika-zinas-klust-par-zinatnes-un-politikas-zurnalistiku.a519222/>
10. 05.09.2023. Anda Rožukalne: mediji, žurnālisti un imigranti - <https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/05.09.2023-anda-rozukalne-mediji-zurnalisti-un-imigranti.a522725/>
11. 10.09.2023. Anda Rožukalne: Viedokļu daudzveidība – tik vērtīga, ka pastāvīgi apstrīdēta!
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/10.09.2023-anda-rozukalne-viedoklu-daudzveidiba-tik-vertiga-ka-pastavigi-apstrideta.a522786/>
12. 17.09.2023. Ko žurnālisti jums stāsta par savām kļūdām?
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/17.09.2023-ko-zurnalisti-jums-stasta-par-savam-kludam.a524115/>

13. 24.09.2023. Anda Rožukalne: Cik brīva ir vārda brīvība, kāda ir viedokļu daudzveidība?
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/24.09.2023-anda-rozukalne-cik-briva-ir-varda-briviba-kada-ir-viedoklu-daudzveidiba.a524814/>
14. 29.09.2023. Anda Rožukalne: Sabiedriskie mediji – ir vai nav neatkarīgi?
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/29.09.2023-anda-rozukalne-sabiedriskie-mediji-ir-vai-nav-neatkarigi.a525202/>
15. 9.10.2023. Uzmanīgi ar skaitļiem! Tie raisa emocijas un ietekmē rīcību
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/09.10.2023-uzmanigi-ar-skaitliem-tie-raisa-emocijas-un-ietekme-ricibu.a526745/>
16. 14.10.2023. Anda Rožukalne: Medija pārkāpums! Sodīt vai labot?
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/14.10.2023-anda-rozukalne-medija-parkapums-sodit-vai-labot.a526793/>
17. 20.10.2023. Cilvēku bēdas medijos: riski un ētika
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/20.10.2023-cilveku-bedas-medijos-riski-un-etika.a528069/>
18. 3.11.2023. Naidīgiem vārdiem ir nozīme. Mediju ētika un naida runa
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/03.11.2023-naidigiem-vardiem-ir-nozime-mediju-etika-un-naida-runa.a529792/>
19. 9.11.2023. Kā profesionālā ētika (ne)sagatavo nāvei medijos?
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/09.11.2023-ka-profesionala-etika-nesagatavo-navei-medijos.a530556/>
20. 17.11.2023. Brīvi vai uzticami? Žurnālistu profesionālā ētika sociālās tīklošanās platformās
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/17.11.2023-brivi-vai-uzticami-zurnalistu-profesionala-etika-socialas-tiklosanas-platformas.a531564/>
21. 23.11.2023. Anda Rožukalne: Par uzlīmi «Я русский», RUS.LSM.lv rakstu un kontekstu
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/23.11.2023-anda-rozukalne-par-uzlimi-ya-russkii-ruslsm.lv-rakstu-un-kontekstu.a532699/>
22. 11.12.2023. Cik daudz ir par daudz? Žurnālistikas ētika un privātums
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/11.12.2023-cik-daudz-ir-par-daudz-zurnalistikas-etika-un-privatums.a534681/>
23. 22.12.2023. Slepkavība Rēzeknē. Profesionālās dilemmas un ētika
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/22.12.2023-slepkaviba-rezekne-profesionalas-dilemmas-un-etika.a536441/>
24. 27.12.2023. Kultūras žurnālistikas ētika: žurnālista vai mākslinieka loma?
<https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/27.12.2023-kulturas-zurnalistikas-etika-zurnalista-vai-makslinieka-loma.a536451/>